

BUDAPEST, XXI. KERÜLET, WEISS MANFRÉD ÚT 5–7. (CSEPEL-SZABADKIKÖTŐ, D3 CSARNOK) (HRSZ. 210012/18)

D3 raktár csarnok építése

Lelőhely azonosító: 70009

KULCSSZÓ: őskor, kora bronzkor, Nagyrév-kultúra, temető, urnás-hamvasztásos temetkezés, népvándorlaskor, kora és középkor avar, temető, lovas temetkezés, késő középkor, település

BUDAPEST, DISTRICT XXI, 5–7 WEISS MANFRÉD ROAD (CSEPEL FREE PORT, D3 WAREHOUSE) (PLOT NO. 210012/18)

Construction of D3 warehouse

Site ID: 70009

KEYWORDS: Prehistory, Early Bronze Age, Nagyrév culture, cemetery, urn cremation burial, Migration Period, Early and Middle Avar, cemetery, horse burial, Late Middle Ages, settlement

A XXI. kerület, Weiss Manfréd út 5–7. szám alatt található területen (hrsz. 210012/18) 2020. május 18.–augusztus 27. között régészeti megfigyelést és teljes felületű feltárást végeztünk. A tervezett beruházás területén 2020. január és március között a Várkapitányság Non-profit Zrt. vezetésével 940 m² nagyságú területen került sor egy próbafeltárássra. Az általuk nyitott árkokban 55 db népvándorlás kori sírt dokumentáltak, majd 48 feltárást végeztek el. A sírokat az avar korra keltezhetjük, azonban a területen Árpád-kori telepjelenségeket is azonosítottak.

A leendő raktár területén eleinte 124 m² feltáráására kaptunk engedélyt, majd a későbbiekben körvonalazódott, hogy az újonnan tervezett épület alapozásához szükséges, 8–9 méter mélységbe fúrt cölöpök az avar kori temető nagyobb területét érintik, így végül 483 m²-en végeztünk teljes felületű feltárást, amelyből 429 m² bizonyult régészeti szempontból pozitívnak. (1. kép) A nagyobb terület feltárássának szükségességét Budapest Főváros Kormányhivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztálya és az Ásatási Bizottság is alátámasztotta.

A terület régészeti szempontból kiemelt fontosságú, hiszen közvetlen környezetéből több lelőhely is ismert. A II. katonai felmérés (1819–1869) térképén

Between 18 May and 27 August 2020, archaeological monitoring and full-area excavation were carried out on the site at 5–7 Weiss Manfréd Road (plot no. 210012/18) in District XXI. Prior to this, between January and March 2020, a trial excavation of 940 m² was conducted under the direction of the Várkapitányság Nonprofit Plc., during which 55 Migration Period graves were recorded and 48 excavated. These burials date to the Avar period, and Árpadian Age settlement features were also identified.

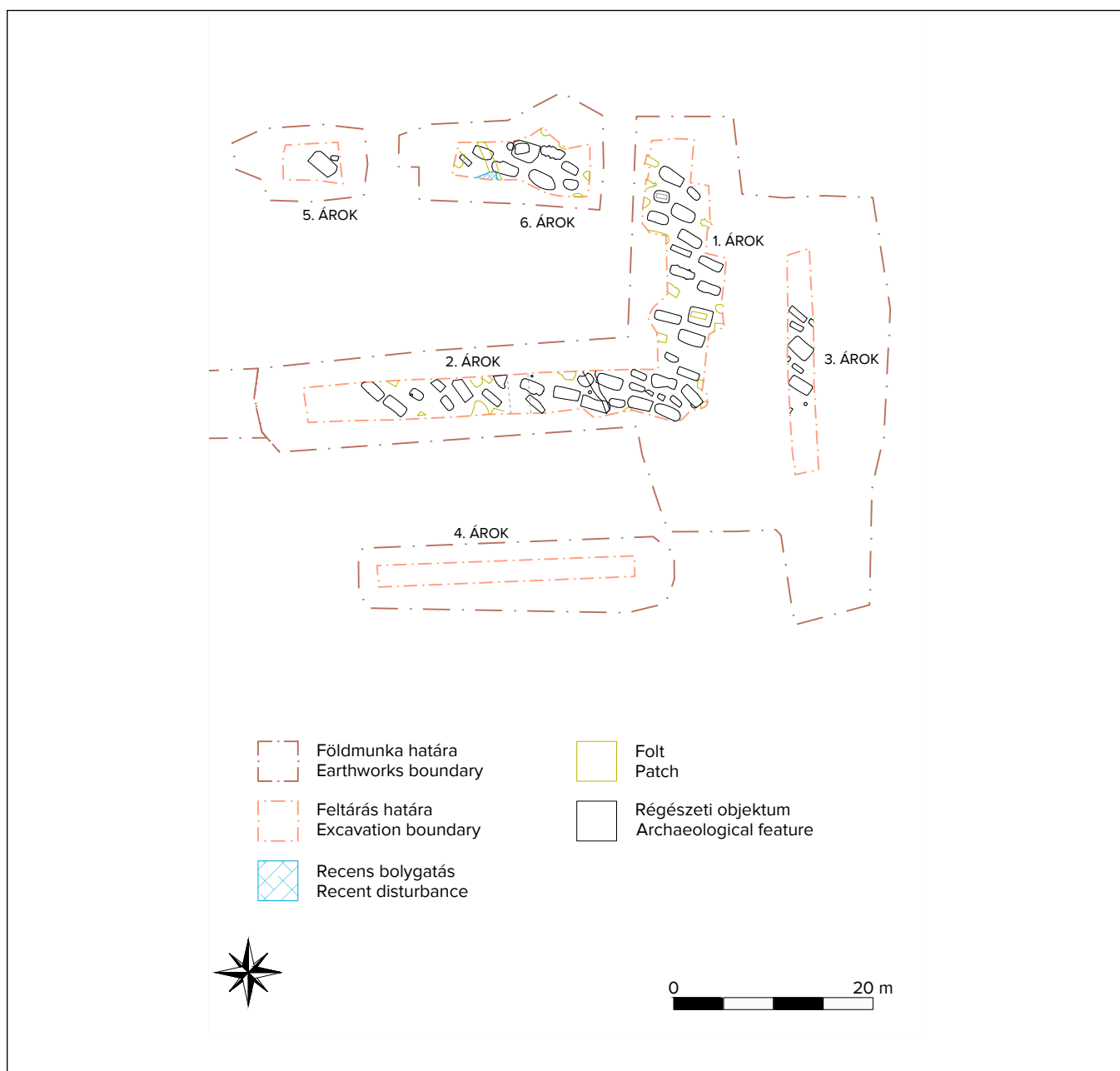
Initially, permission was granted to excavate 124 m² for the future warehouse site. However, once it became clear that the foundation piles, to be driven 8–9 m deep, would affect a larger section of the Avar period cemetery, the excavation area was extended to 483 m², of which 429 m² yielded archaeological finds. (Fig. 1) The need to investigate a larger area was confirmed by the Heritage Protection Department of the Budapest Government Office and the Excavation Committee.

The site is archaeologically significant due to the presence of several known sites in the immediate vicinity. On the Second Military Survey of the Habsburg Empire (1819–1869), a northeast–southwest oriented ridge is visible in the area. At its northeastern tip, on a

jól látható, hogy a szóban forgó területen egykor egy ÉK–DNy-i irányú dombhát húzódott. Ennek az egykori dombhátnak az ÉK-i csücskén, annak ÉNy–DK-i irányú lejtőjén sikerült rábukkanni az azonos tájolású, diagonális szerkezetű avar kori temetőrészletre. Ez a dombhát, amely a 19. századi térképen még jól látható, mára eltűnt, mivel a kikötő kiépítése során a dombhátat és környezetét erőteljesen átalakították. Az elmúlt évtizedekben a Szabadkikötő területén végzett építkezések és földmunkák régészeti megfigyelése során a főváros régészeinek már több lelőhelyet sikerült azonosítaniuk. Az előbb említett dombhát környezetéből ismerünk őskori, avar kori, Árpád-kori temető- és településrészt-

northwest–southeast slope, part of a similarly oriented Avar period cemetery was found. This ridge, which was clearly visible in the 19th century map, has since been removed as the port was constructed and the terrain dramatically reshaped. Over the past decades, several prehistoric, Avar, and Árpádian-age cemeteries and settlements, as well as Late Medieval settlement remains, have been recorded in the Free Port area.

Archaeological features were encountered in five out of six trenches opened using mechanical equipment. (Fig. 2) In places, the subsoil appeared at depths greater than 5 metres, especially in the eastern section of the site, where a 3–3.5 m thick modern fill overlay

1. kép: A 2020 nyarán megkutatott terület és az ott előkerült régészeti jelenségek elhelyezkedése
(Térkép: Kovács Tibor – Juhász Gergő – Poptiuc Edina – Imre-Horváth Sándor)

Fig. 1: Excavated area and the distribution of archaeological features, summer 2020
(Prepared by Tibor Kovács – Gergő Juhász – Edina Poptiuc – Sándor Imre-Horváth)

2. kép: A feltárás alatt lévő temetőrészlet madártávlatból
(Drónfelvétel: Kovács Olivér)

Fig. 2. Aerial photo of the excavated cemetery section
(Dron Photo by Olivér Kovács)

3. kép: A hajdani lovas és a mellé helyezett ló is áldozatul esett a korabeli rablásnak (Fotó: Mészáros Boglárka)

Fig. 3. The horse rider and horse, both victims of contemporary grave robbery (Photo by Boglárka Mészáros)

letet, illetve késő középkori településhez tartozó objektumokat.

Munkánk során a gépi erővel nyitott hat árok közül ötnek a mélyítése során régészeti jelenséget találtunk. (2. kép) Az altalaj néhol több mint 5 méteres mélységben jelentkezett, ez a mélység főleg a terület keleti felében volt érzékelhető, ahol kb. 3–3,5 méter vastagságú újkori feltöltés alatt 1–1,5 méter vastag humuszréteg volt megfigyelhető. A keleti sávban (3. árok), azaz a mélyebb szakaszon egy alacsonyabb ártéri szintet, egy mocsaras-lápos területet sikerült megfognunk. A régészeti jelenségek egy része már a humuszban/szubhumuszban is megfigyelhető volt, jelentkezési szintjük 99,84–101,01 mBf közé tehető.

Összesen 80 db avar kori sírt azonosítottunk, melyekből 52 feltárására nyílt lehetőségünk, 28 temetkezést pedig foltként dokumentáltunk. Azokat a sírokat, amelyek nem estek a cölöpözés vonalába, nem tártuk fel. Emellett előkerült még három kora bronzkori urnatemetkezés (Nagyrév-kultúra, Kr. e. 2200–1900) és néhány késő középkorra keltezhető objektum (pl. árok) is.

a 1–1,5 m humus layer. In this lower, marshy floodplain zone (Trench 3), archaeological features were already visible in the humus or sub-humus at elevations between 99.84–101.01 above Baltic Sea level.

A total of 80 Avar period graves were identified, of which 52 were excavated and 28 recorded in outlines. Graves not affected by piling were left unexcavated. Additionally, three Early Bronze Age urn burials (Nagyrév culture, ca. 2200–1900 BC) and several Late Medieval features (e.g., a ditch) were also found.

The majority of the Avar graves were oriented northwest–southeast, with a few deviations to east–west. Most had been disturbed by contemporary grave robbing, targeting the upper body and pelvic region. Graves were rectangular with rounded corners, sometimes featuring ledges or “ears” along the long sides. These features were used regardless of the deceased’s age or gender. At the head and foot, the grave floor was sometimes deepened, likely to accommodate wooden funerary beds or plank coffins. Despite the robbing, most individuals could be observed buried lying on their backs with arms extended or hands placed on the pelvis.

4. kép: Bolygatatlan női temetkezés, ahol a viseleti elemek (párta- vagy fátyoldíszek, övcsat), ékszerek (ezüst fülbevaló) és a használati eszközök (pipereeszközök, csontfésű) is az eredeti helyükön feküdtek (Fotó: Mészáros Boglárka)

Fig. 4. Undisturbed female burial with intact grave goods: headwear or veil decorations, belt buckle, silver earring, toiletries, bone comb (Photo by Boglárka Mészáros)

5. kép: A rabolatlan női temetkezésben talált, ezüsből készült nagygömbcsüngős, granulációval és üvegbetéttel díszített fülbevaló a restaurálást követően (Restaurálás: Ujvári Gábor, Fotó: Szilágyi Nóra)

Fig. 5. Silver earring with large globular pendant, decorated with granulation and glass inlay, post-conservation (Restoration by Gábor Ujvári; Photo by Nóra Szilágyi)

A sírok többnyire ÉNy–DK-i tájolásúak voltak, ettől csak néhány eset tért el Ny–K-i irányba. Többségük a korabeli sírrablás áldozatául esett. A rablás során ásott gödör minden esetben a felsőtestre és medence tájékra irányult. A temetkezésekhez készített sírgödörök lekerekített sarkúak és téglalap alakúak voltak. Hosszanti oldalainál olykor padkát, vagy úgynevezett „füleket” alakítottak ki. A hosszanti oldalba vájt, egykor valószínűleg sírpítményhez tartozó két-két füllel ellátott sírgödöröket életkorra és nemre való tekintet nélkül alkalmazták. A fejnél-lábnál gyakran lemélyítették a sírgödör alját, ami feltehetően a kerevet (halotti ágy) vagy ácsolt deszkaláda lábainak helyéül szolgált. A korabeli bolygatás ellenére is megfigyelhető volt, hogy az elhunytakat háton fekvé, nyújtott helyzetben tették a sírba. A karok a váz mellett nyújtva, néhány esetben a kezek a medencére helyezve feküdtek.

Néhány sír esetében lovat is temettek a halott mellé. (3. kép) A BTM által vezetett ásatás alatt három lovas temetkezést tártunk fel, amelyeknél minden esetben a teljes lovat azonos tájolással a halott bal oldalá-

In a few graves, horses were buried alongside the deceased. (Fig. 3) Three horse burials were excavated during this phase, all laid with the animal's orientation matching the human's, placed on the left side of the deceased. Robbing affected both human and horse remains. Horse-related finds included stirrups, strap buckles, and decorative harness fittings made of silver or bronze.

Grave goods included personal adornments (belt mounts, buckles), tools (fire kits, toiletry sets, spindle whorls, iron knives with wooden sheaths, bone combs), jewellery (hoop earrings, bracelets, beads), and weapons (spearheads, arrowheads). (Figs. 4–5) Based on current analysis, the grave goods and burial customs suggest the cemetery dates from the Early to Middle Avar period.

Thanks to the combined work of the two institutions, 135 Avar graves were recorded, of which 100 were excavated. The western, southern, and eastern extents of the Avar cemetery were successfully delimited. Further Avar period graves are expected north of

ra helyezték. A bolygatás nemcsak az emberi vázakat, hanem a lovakat is érintette. A lovak mellett kengyelt, hevedercsatot és ezüst vagy bronz kantárvereteket találtunk.

A halottakat viseleti elemeikkel (övveretek, övcsatok), használati eszközeikkel (tűzkésztség, pipereszt, orsógomb, fatokos vaskés, csontfésű), ékszereikkel (karikaékszerek, karperec, gyöngyök, fülbevalók) és fegyvereikkel (lándzsa, nyílhegy) temették el. (4–5. kép) A feldolgozás jelenlegi állása szerint, valamint a leletanyag és a temetkezési szokások alapján a temetőrészlet használatát a kora és közép avar korra tehetjük.

A két intézmény ásatásának köszönhetően 135 db avar kori sír feltárásának dokumentálása történt meg, amelyből 100 sír feltárására volt lehetőség. Sikertelen az avar kori temető nyugati, déli és keleti oldalát lehatárolnunk. A jelenlegi beruházás területétől északra, és a leendő raktár cölöpökkel nem érintett épületrésze alatt még további avar kori sírokra lehet számítani.

A Weiss Manfréd út 5–7. szám alatt álló telken 2020. augusztus 27-én a kivitelező befejezett minden olyan jellegű földmunkát, ami a régészeti jelenségek jelentkezési szintjét érintette.

RÉSZTVEVŐK: Mészáros Boglárka ásatásvezető régész, Fodor Fanni régész, Kelemen Zsófia Zsuzsanna régésztechnikus, Schmidt Nikolett régésztechnikus, Soós Rita régész (MNM), Schilling László régész (MNM), Gyenes Gábor régésztechnikus, Kovács Tibor geodéta, Juhász Gergő (Lowpoly 360 Kft.) geodéta

Mészáros Boglárka

the current construction site and beneath unpiled sections of the future warehouse.

On 27 August 2020, all groundworks at 5–7 Weiss Manfréd Road affecting the archaeological horizon were completed.

CONTRIBUTORS: Boglárka Mészáros (lead archaeologist), Fanni Fodor (archaeologist), Zsófia Zsuzsanna Kelemen (archaeological field technician), Nikolett Schmidt (archaeological field technician), Rita Soós (archaeologist, HNM), László Schilling (archaeologist, HNM), Gábor Gyenes (archaeological field technician), Tibor Kovács (surveyor), Gergő Juhász (Lowpoly 360 Kft., surveyor)

Boglárka Mészáros